

SPOMINA VREDNI ŠOLSKE DOGODKI V BOLJUNCU PRI TRSTU
Šolska kronika od Jerneja Brenceta (1849: "sholae magister")
do Antona Berceta (1925: učitelj-voditelj)

Branko Šuštar

kustos, Slovenski šolski muzej, Plečnikov trg 1, 61000 Ljubljana, SLO
 custode del Museo scolastico sloveno, Lubiana, SLO

IZVLEČEK

Objava šolske kronike ljudske šole v Boljuncu pri Trstu je prispevek k poznavanju slovenskega šolstva v Istri in predstavlja prepise in povzetke šolske kronike ter vpise posameznih let v času od 1849 do 1925. Šolsko kroniko so pisali tamkajšnji šolniki Leopold Krapš, Anton Urbančič, Avgusta Res-Trešše, Ernest Švara in Anton Berce, ki jo je ob italijanizaciji šole "le po slučaju rešil iz rok uničevalcev". Objavo vira dopolnjujejo opombe.

Boljunec, kraj blizu Trsta v dolinskem Bregu pod Kraškimi robom, je od začetka 19. do začetka 20. stoletja sodil h koprskemu okraju v Istri. Leta 1818 je imel 118 hiš in 573 prebivalcev, 1869 pa že 173 hiš. Število prebivalcev je hitro naraščalo do leta 1880 (812), nato pa, po nekajletnem nazadovanju, spet v začetku tega stoletja do 1936 (nekaj nad 1000 ljudi). Upravno je del občine Dolina, razen med 1850 in 1872, ko je bil večja ali manjša samostojna občina.¹

V začetku 20. stoletja je bilo v občini Dolina 7470 prebivalcev ("vsi kat. razun 3; vsi Slov. razun 23 Ital., 22 Nem., 2 Hrv."), od tega v Boljuncu 817. Župan je bil Josip Pangerc, tajnik pa Zvon. Sancin. Cerkveno je Boljunec sodil k župniji Dolina (s kaplanijo od 1852. leta), kakor tudi kaplanijama Boršt (1800) in Ricmanje (1778). V Boljuncu sta bila v začetku 20. stoletja orožniška postaja (vodja Ant. Janžič, 3 orožniki) in užitinski urad (pom. Blaž Sancin), trgovino z jedili in mešanim blagom so imeli Anton, Ivan in Josip Kraljič, "žgalnico konjaka" Huber Jak. Hin., trgovino s trtami in kemičnimi gnojili pa Josip Kraljič. Gotovo je bil tu še kakšen od obrtnikov, ki se naštevajo v občini Dolina (13 čevljarjev, 6 krojačev, 5 kovačev in še 13 drugih obrtnikov), gostilne so imeli Josip

Kraljič, Ljubica Venturini, Anton Kraljič in Iv. Puntar Jos.a, sejem pa so imeli 24. vsakega meseca. Šol je bilo v občini tedaj pet: v Dolini trirazrednica (šola je začela delovati 1809) in enorazrednice v Boljuncu, Borštu (ustanovljeni 1847, do 1866 oz. 1883 so na njih poučevali kaplani), v Ricmanjih (ust. 1843) in Ospu.²

V arhivu Slovenskega šolskega muzeja v Ljubljani je pod oznako fasc.149 ohranjena tudi kronika šole v Boljuncu pri Trstu. Pisana na obrazcu za šolske kronike, ki ga je natisnil in založil Dragotin Hribar v Ljubljani, nosi naslov Kronika enorazredne ljudske šole v Boljuncu pri Trstu. Ohranjena je brez platnic. Šolskih kronik s Primorske se v naš čas ni ohranilo prav dosti³, zato je vsaka zanimiva, boljunška šolska kronika pa zaradi pričevanja o italijanizaciji šole okoli leta 1923 še posebej. Z rokopisom učitelja Urbančiča se na prvih straneh boljunške kronike srečamo s kratko kronologijo šole in vrsto učiteljev, sledijo z isto roko prepis kronike do 30.11.1877 (sestavil Leopold Krapš), kronika do 12.julija 1906 (sestavil Urbančič) in nato od 1906/07 kronika z vsakoletnimi vpisi nadučitelja Antona Urbančiča do 1910/11. Iz časa službovanja Frana Ferjančiča (do januarja 1915) ni podatkov, saj se je kronika "še do leta 1920. nahajala ...

1 Krajevni leksikon Slovencev v Italiji, I. Tržaška pokrajina, Trst 1990 (odslej: KLSI), s. 245, 248, 255.

2 Ročni kašipot po Goriškem, Trstu in Istri ... (sestavil A.Gabršček), Gorica 1902, str. 162-164; KLSI, 250, 255, 283 sl.

Po podatkih krajevne šolske kronike segajo prvi začetki pouka v Borštu v leto 1827 (Odsek za zgodovino pri NŠK v Trstu, Kronika šole v Borštu, po Drago Pahor, Pregled razvoja osnovnega šolstva na zahodnem robu slovenskega ozemlja, v: Osnovna šola na Slovenskem, Ljubljana 1970, str. 238), leta 1847 oz. 1854 pa so ustanovili šolo, na kateri so do leta 1833 poučevali duhovniki. Novo šolsko poslopje so zgradili leta 1902. KLSI, s. 258, 250.

3 Seznam šolskih kronik na Koprskem vsebuje Zbornik ob 40-letnici obnove slovenske šole v Istri, Koper 1985, s.122-123 (tudi bibliografijo in arhivske vire o slovenskem šolstvu v Istri!), na Goriškem pa katalog razstave Pokrajinskega arhiva v Novi Gorici (Vlasta Tul, Šolske kronike, Nova Gorica 1990). V tem sta tudi krajša razprava avtorice o šolskih kronikah, ki "so eden najdragocenejših in najpomembnejših zgodovinskih virov za proučevanje razvoja šole, kraja..." ter literatura o tej tematiki.

v Predloki pri nadučit. Urbančiču". Za šolska leta od 1914-15 naprej do februarja 1920 je tedaj napisala kroniko začasna voditeljica šole Gusti Res. Za šolsko leto 1920-21 jo je pisal voditelj Ernest Švara, za leti 1921-22 in 1922-23 pa takratni voditelj šole Anton Berce, ki je s poročilom o šolskem letu 1924-25 - tega je sestavil v Jugoslaviji - tudi končal kroniko. Kronika je predstavljena čimbolj verno originalu in zvesto njenemu kronološke-

mu zaporedju, le ponavljajoči podatki o številu učencev so zbrani bolj strnjeno v dveh tabelah (1883-84 do 1910-11 oz. 1921-22 in 1914-15 do 1923-24). Izpuščeni deli teksta - obširnejši opisi in ponavljajoča naštevanja članov deželnega in okrajnega šolskega sveta ter podpisi učiteljev so označeni (...), prav tako odstavki (/ oz. //), morebitne pripombe pa so v opombah.⁴

Kronika enorazredne ljudske šole v Boljuncu pri Trstu

Spomina vredni šolski dogodki

6. novembra 1848	Ustanovljena šola torej v prvem letu vlade
1849	Nj.Veličanstva Presvitlega cesarja Franca Jožefa I.
1866.	Nastopil na tej šoli službo prvi svetni učitelj torej ravno onega leta ko sta mislila zunanja sovražnika, da raztrgata Avstrijo.
1898.	Ustanovljena šolska knjižnica v spomin 50. letnega vladanja Nj. Veličanstva Presvitlega cesarja Franca Jožefa I.
30.sept. 1908.	Razširjena v dvorazrednico.
2. decemb. 1908.	Se je blagoslovil temeljni kamen za novo šolsko poslopje.
21.avgusta 1910.	Se je blagoslovilo novo šolsko poslopje.
2. oktobra 1920	Se je prejelo italijansko trobojnico.
18. decembra 1921	I. ura italijanskega pouka.

Vrsta učiteljev.

A.) Učitelji duhovskega stanu.

1. Brce Jernej⁵ 1849-1853
2. Peternel Mihael⁶ 1853-
3. Čebular Franc⁷ 1857-1859
4. Nadrih A.⁸ 1859-1860
5. Aleš Anton 1860-1861
6. Milavec⁹ 1861-1863
7. Vuga Štefan 1863-1866.

B.) Pravi učitelji.

1. Valentič Anton 1866-1868
2. Krapš Leopold 11. novem 1868-5. marca 1869
3. Bevk Franjo¹⁰ 1870-1871
4. Likar Gašper¹¹ 1871 samo 1/2 leta
Od 1872 - 1876 nobenega učitelja.¹²
5. Krapš Leopold 1876-1877.
6. Praprotnik Avgust 1878-1880.
7. Špan Anton 1880-1881.
8. Anžlovar Miroslav 1882-1896.¹³
9. Urbančič Anton od 12.julija 1906-1911¹⁴
10. Drufovka Vida od 14.dec.1908-1.nov.1909
11. Res Avgusta od 1.novem.1909-1923
12. Fran Ferjančič od 15.sept.1911¹⁵-1.feb.1919
13. Dora Kanzler od 28.okt.1919-1.feb.1920
14. Ernest Švara od 1 feb.1920-16.jul.1921*

4 Podatki v opombah, ki navajajo osebne podatke duhovnikov in učiteljev, so posneti po cerkvenih (za tržaško-koprsko škofijo) in učiteljskih šematizmih. O teh podrobneje Bibliografija priročnikov o organizacijski strukturi: Priročniki in karte o organizacijski strukturi do 1918 (red. Jože Žontar), Graz ... 1988, s. 253-255, 267. Nekateri podatki pa temeljijo na delu Janeza Kramarja, Narodna prebujala istrskih Slovencev, Koper 1991, na Primorskem slovenskem biografskem leksikonu (Gorica), Krajevem leksikonu Slovencev v Italiji, I. Tržaška pokrajina, Trst 1990, in na članku ter literaturi o Slovenskem učiteljskem društvu za Istro (Koprski okraj) v Primorskih srečanjih (15) 1990, št. 111, s. 569-574.

5 Pravilno: Jernej Brence, prim. op. 18.

6 Mihael Peternel, roj. na Štajerskem (Wind.Lds) 1818 /starejši šematizmi navajajo S.Laurent 1816/, posvečen 1845, 1853 "cappellanus et scholae magister" v Boljuncu pri podružnici sv. Janeza Krstnika župnije Dolina. Tega leta so tudi kaplani pri drugih dolinskih podružnicah v Ricmanjih, Borštu in Podgorju omenjeni kot učitelji. Izjema je Klanec. 1858. je M.P. omenjan kot župnik in "scholae magister" v okolici Pazina (Grdoselo), 1866 pa v Petroviču (dekanat Hum).

7 Franc Čebular, roj. 1824 (Stična), posvečen 1849, kooperator v Dolini (1853, 1855), 1902 častni kanonik, župnik in dekan na Opčinah.

8 Anton Nadrah, roj. 1830 v Višnji Gori, posvečen 1852, 1858 kaplan in učitelj (scholae magister) v Lanišču (Lanistju) pri Buzetu, 1866 pa pri sv. Kancijanu pri Brezovici.

9 Milavec v dostopnih šematizmih ni omenjan. V Kroniki je podatek 1861-62 opremljen z vprašajem.

10 France Bevk, 1874 učitelj v Šent-Vidu pri Brdu (Lukovica).

11 Gašper Likar, 1874 pom.učit. na šoli III.vrste v Skerbini v sežanskem okraju.

12 To navaja tudi šematizem iz leta 1876.

13 Pravilna letnica službovanja M. Anžlovarja: do 1906.

14 Kot. op. 59.

15 Kot op. 59.

15. Rollich Biekar (za ital.pouk) 18.dec.20.-

16. Berce Anton 1921-1925*

* Vpisano 3.X.59. E.Švara

A.) Kronika od pričetka šole do 30. novembra 1877

Ker je kroniko za to dobo spisal Leopold Krapš bilši učitelj na tej šoli naj mi bode dovoljeno, da prepisem tukaj to kar je on napisal

Vvod

Pred letom 1849 ni bilo še sistemezirane šole v Boljuncu. Vsa mladina je bila v Dolino¹⁶ všolana, kjer se je pa le malo moglo napredovati in sicer prvič, zavoljo oddaljenosti in drugič, ker je bil učni jezik nemški in se /je/ mladost več mučila kot učila. Kakor je sicer tudi znano je bila v tisti dobi šiba /:palica:/ edino sredstvo, s katerim se je mladino odgojevalo. Sicer šiba še dandanes dobro služi, pa le pri posebno strastni mladini, kadar vsa boljša sredstva nezadostujejo. Toliko o predavnej šoli t.j. pred letom 1849.¹⁷

Omenjenega leta je pa bila tu v Boljuncu vstanovljena prva ljudska šola in prvi učitelj je bil gosp. Jernej Brencce.¹⁸ Pod njegovim vodstvom se je sezidalo sedanje poslopje za šolo in stanovanje duhovnika¹⁹ /:na prihodnje spremembe se žali Bog takrat ni mislilo:/. Po pravici se mora imenovati omenjeni gospod ustanovitelj šole in iskreni odgojitelj mladine, kar je razvidno iz njegovih šolskouradnih spisov. Naj bo to v večni spomin zabilježeno.

Iz uradnih spisov sije največja natančnost, v prvi vrsti je navedeno učiteljsko osebje. /:V nemškem jeziku:/ Okrajni šolski ogleda gosp. Jože Kovačič²⁰ konsistorjalni svetovalc dehan in župnik v Dolini, nadgleduje šolo in preskrbljuje vse kar zahteva uk v šoli.

Gosp. Jernij Brencce katehet in učitelj podučuje 89 otrok na teden 25 ur iz zapovedanih predmetov.²¹ Tudi

o nedeljah in praznikih se podučuje po 5 ur 22 deč. in 36 dekl. v navadnih predmetih.

Red očitne skušnje, ki se je vršila pri učencih delovniške in nedeljske šole 16. avgusta 1849.

Vse uradne knjige so se slav. občinstvu predložile. Slednjič sledi tudi pregled načrta, iz katerega je razvidna vsa učna tvarina predpisanih predmetov.

Ljudska šola v Boljuncu 17/9 1849.

Jernij Brencce /r
učitelj

1850.

da je bilo leto 1849 na slovanskem polju plodonosno kaže pregled očitne skušnje na ljudski šoli v Boljuncu leta 1850. Tu stoji z debelimi črkami načrtano:

“Predstoiniki in včeniiki ljudske učilnice v Boljuncu in njih opravila.”

Opazka. Do te dobe se je vradovalo v nemškem jeziku, od tega časa je pa nastopala na mesto nemščine - slovenščina. Saj to je naravno in pravično. ...

1854.

V tem letu je bil čast g. Jožef Pavšler²² okraj. ogleda. Drugo je bilo ko prejšna leta. V tem letu se gospod Brencce pohvalno izrazi, da je šolska soba in stanovanje za učitelja /:duhovnika:/ v najboljšem stanu razun malih pomankljivosti. Da je pa gosp. Brencce imel grenko juho, dokler je vse te ovire premagal, da se je tako poslopje sezidalo in in da je mož železne potrpežljivosti vendar občutil težo svojega stanu, priča latinski izrek, ki ga je na koncu leta na vradno knjigo zabilježil: Quem Dii odere paedagogum facere.²³

1860.

Gosp. Anton Aleš²⁴ duhoven in učitelj. Očitno spraševanje je bilo 3. septembra 1860 v pričo Njih Milosti, Prečast. gos. Jerneja Legata Tržaško-Koparskega škofa.²⁵

16 Šola v Dolini je delovala od 1809 (AS, Gub. 1809, f.42, št. 2399 po Pahor, op. cit. s. 237) za otroke enajstih vasi, od 1850 je bil učni jezik slovenski. Iz stare stavbe na Gorici (danes karabinjerska postaja) se je šola leta 1908 preselila v novo poslopje. KLSI, s. 262.

17 O razvoju šolstva v bližnji tržaški občini sta na voljo zanimiva prispevka Ferda Kleinmayra v tržaškem poljudnoznanstvenem zborniku Luč III (1928) in V (1929) : Ljudsko šolstvo tržaške okolice v svojih početkih (do 1868), s. 12-37, in Slovenske ljudske šole v tržaški okolici od l. 1868. do konca, s. 3-49.

18 Jernej Brencce, roj.1820 (Dovje pri Mojstrani), u. 1882 v Dutovljah. Duhovnik, narodni buditelj in organizator šol. Študiral v Celovcu in Ljubljani in 1844 postal duhovnik tržaške škofije. Na vseh službenih mestih pospeševal slovenske šole in ljudsko omiko. Sprva je bil duh. pomočnik in učitelj v Gročani pri Jožefu Pavšlerju, nato v Boljuncu (šematizem 1849/50: “capellanus festivalis et scholae magister in Bolliunz”), od koder nekaj časa soupravljal Dolino, nato 25 let župnik in učitelj v Dutovljah. PSBL, 3. sn, s. 134.

19 Še danes pravijo župnišču Stara šola. KLSI, 253.

20 Jože Kovačič, roj. 1808 (Malence, Kranjska), posvečen 1839, 1849: župnik in dekan v Dolini, šolski nadzornik (šematizem 1849: “schol. distr. Inspector”; Kramar op. cit. s. 181: od 1852).

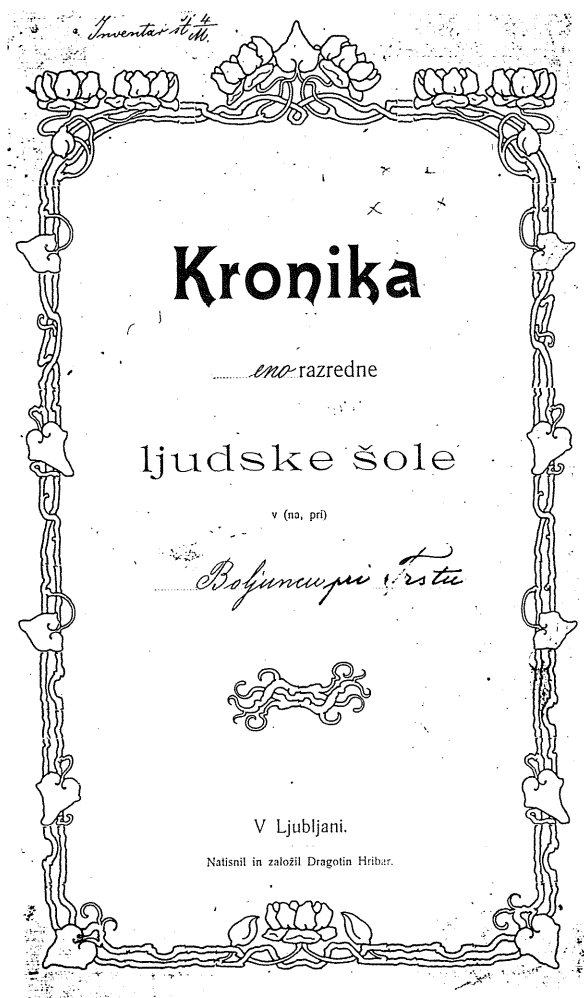
21 To omenja tudi Kramar o. cit. s. 31, 180.

22 Jožef Pavšler (Pavshler), roj. 1808 v Kranju, posvečen 1832, 1849 vikar v Gročani.

23 Kogar bogovi sovražijo, ga naredi za učitelja.

24 Anton Aleš, roj. 1832 na Kranjskem (Mansburg), posvečen 1856, 1858 kaplan in učitelj v Draguču pri Buzetu, 1866 kaplan pri sv. Jakobu v Trstu.

25 Jernej Legat, roj. 1807 (Naklo pri Kranju), u. 1875 (Trst), od 1846 tržaško-koprski škof. Pospeševal ljudsko šolstvo. V njegovem času postane Boljunec kaplanija (1852), v Borštu zgradijo cerkev (1847). PSBL, 9. sn., s. 269-270.

1861-2.

Gospod Milavec, duh. in učitelj-?

1863-5.

Gospod Štefan Vuga²⁶ duhoven in učitelj./ Ta gospod se zelo nepovoljno o šolskih razmerah v Boljuncu izra-

zuje. V potrjenje tega njegove lastne besede: Der Abgang der Probeschriften mehrer Schüler rührt hieher, weil dieselben nach Oste(r)n die Schule selten besucht haben. In der letzten Schulmonathen aber gänzlich ausgeblieben und weder zum Schreiben der Probeschriften noch zur öffentlichen Priefung erscheinen sind, daher die Classification im Schönschreiben bei einigen aus der vorhandenen Schreibthecken, andern aber aus Mangel desselben gar nicht erfolgen konnte. Der Grund des so fahrlässigen Schulbesuchens dürfte wohl bei einigen in der grossen Armuth im heurigen Miessjahre liegen, das einige aus Mangel an der nothwendigen Kleidung, anderer aber beim Umstande, während die Ältern die alltäglich Bedierfnisse durch Arbeit als tagelöhner suchen mussten, wegn Verwendung für die häuslichen Arbeiten die Schule nicht besuchten. Allein der Hauptgrund dieser Nachlässigkeit ist jedoch grösstentheils bei Eltern, welche selbs lau im Besuchen der Kirchenandachten und christlichen Unterrichts auch für die Bildung ihrer Kinder sich gleichgiltig zeigen, als auch beim Gemeindeforstande, welcher als nächste politische Behörde nicht nur nicht dem Schullehrer die geringste Mitwirkung gewähren, sondern sogar das Schulbesuchen jedem als freigestellt wissen will. Hierorts ist aber nebst der entsprechenden Belehrungen auch ein gewisser Zwang und möglichste Handhabung der diesbezüglichen Schulvorschriften und Schulzucht von Seite der politischen Behörde nothwendig, wenn mehrere Konder und mit dem erwünschten Erfolge der Schulbildung Theil nehmen werden.²⁷

Boljunc am 19. September 1864

Vuga I/r.²⁸

1866.

Prvi svetni učitelj Anton Valentič,²⁹ od leta 1866-1868. Pod njegovim vodstvom se je posebno cerkveno petje jelo gojiti.

- 26 Štefan Vuga, roj. 1810 v Gorenjem polju (Ill.), posvečen 1837, 1858 kaplan in učitelj v Boljuncu, 1867 kooperator pri sv. Antonu v Trstu.
- 27 Štefan Vuga omenja 19. 9. 1864, da se je veliko učencev umaknilo spraševanju, saj so šolo obiskovali po veliki noči le redko in se niso prikazali niti k pisnim izkušnjam niti k javnemu spraševanju, zato je ocenjeno lepopisje pri enih iz predloženih zvezkov, pri drugih pa zaradi pomanjkanja zvezkov sploh ne. Kot vzrok slabemu šolskemu obisku omenja veliko revščino v takratnem slabem letu, pomanjkanje nujno potrebne obleke in zaposlitev otrok pri hišnih delih zaradi celodnevni dnin njihovih staršev. Glavni vzrok tej nemarnosti pa vendarle išče pri starših, ki kažejo ravnodušnost za vzgojo svojih otrok, ter občinskem predstojništvu, ki ne gleda na slab šolski obisk. Meni, da je poleg primerne poučitve staršev nujna tudi prisila s strani političnih organov za spolnjevanje šolskih predpisov.
- 28 Po podatkih ob koncu šolskega leta 1864/1865 (Detail Conscriptio der Volksschulen im Reichsrathe vertretenen Königreich und Ländern, Wien 1870, s.408-411) je bila v Boljuncu dvorazredna trivialka z dvema oddelkoma in eno učno sobo ter celoletnim poukom v slovenskem jeziku. Imeli so tudi en razred ponavljalne šole, za pouk pa je skrbel katehet. Tedaj je bilo v dekaniji Dolina 16 šol, od tega 5 trivialk, ena pomožna podružnična šola (Gehilfen-Station) in 10 šol za silo. Poleg 15 katehetov so skrbeli za pouk še 4 učitelji trivialne šole (Dolina, Ricmanje, Brezovica, Kornial), en pomočnik (Klanec) ter dve učiteljici industrijskih šol (Dolina). Prihodkov za šolsko delo je bilo tedaj v Boljuncu 420 gld. a.v., to je največ v dekaniji, saj je bilo manj prihodkov v Dolini na trivialki (349, 140 gld je bilo še za pomožno podružnično šolo), Rodiku in Brezovici (po 315), Lokvah /Kornial/ (297), Ricmanjih (250), Klancu (100), Borštu (80), drugod pa od 50 do 52 gld. V Boljuncu je bilo tedaj 82 šoloobveznih otrok (od tega 42 dečkov), šolski obisk pa je bil pol manjši (29 dečkov in 15 deklic). Največ je bilo tistih nad 12 let starosti (16), precej med 11.-12. letom (9) in med 8.-10. letom (14). Šolnine niso plačevali, v ponavljalni šoli pa je bilo 15 otrok. Šolska stavba je bila ena, in to v dobrem stanju. V Borštu je hodilo v šolo vseh 44 šoloobveznih otrok, v Ricmanjih pa od 93 kar 82, kar je bilo precej boljše kot v Boljuncu.
- 29 Anton Valentič, roj. 1845 (Dekani), u. 1914 (Trst), je "od 1866 poučeval v trž. okolici" (1874: v "Kontoveli" skupaj z Viktorijo

1868.

11. novembra 1868 je bil začasno umeščen L. Krapš,³⁰ ki je po 4 mesečnem delovanju na pritisk neke stranke 5. marca 1869. od službovanja odstopil.

1870.

Bevk Franjo je služboval od leta 1870-1871.

1871

Gašper Likar učitelj svetni je bil menda pol leta.

1872.

Od l. 1872 - 1876 ni bilo učitelja na tej šoli umeščene.

1871.

1. junija t.l. nastopi službo Lavoslav Krapš, definitivni učitelj te enorazredne ljudske šole z letno plačo 300 gl. in 30 gl. opravilne doklade. Podučuje 30 ur na teden, potem 3krat na teden skozi 4 mesce po zimi po 2 uri na dan in nedeljsko šolo po 2 uri pa samo deklice. ...

13. septembra je bila očitna preskušnja, katere se je vdeležil predsednik krajnega šolskega sveta g. Lavriha iz Doline, čast.g. dehant J. Jan,³¹ č. gospoda kateheta Filip Vončina³² in Ant. Kuhn,³³ kraj. šols. sveta ogleda Slavoljub Lampe in starešinstvo tukajšnje srenje. Vršila pa se je v tem redu. najprej sv. maša z zahvalno pesmijo. Potem 3/4 ure kršč. nauk in za tem drugi predpisani predmeti. Nazadnje petje in s cesarsko pesmijo se je ta slovesnost končala. Nekaterim so se v večjo spodbudo majhna darila dala. Molitev.

19. oktobra seja kraj. šols. sveta v zadevi šolskih zamud in ponavljalne, večerne in nedeljske šole.

5. novembra. Začetek šolskega leta, sloves. sv. maša in veni creator. Za šolo godnih otrok je 82 za vsakdanjo in 20 za nedeljsko šolo in ponavljalno skupaj 102.

1876.

15. januarja. Gospod c.k. okraj. šolski nadzornik B. Poniž pregleda šolo.

Na podlagi postave dne 10. marca 1869 je šolstvo pod nadgledništvom naslednjim oblastnijam izročeno: Krajno šolsko svetovalstvo:

G. Lavriha, nadžupan in kraj. šol. predsednik,

" Juri Jan dehant in zastopnik verstva,

" Ant. Bitenc učitelj in zastopnik šolstva,³⁴

" Slavoljub Lampe srenj. šol. ogleda,

" Peter Kuret zastopnik srenjski,

28. maja. Škofovo obiskovanje in birem.

Ta dan je šla šolska mladina praznično oblečena z zelenimi vejami v roki na križpot k mostu, ki meji Boljunc od Doline, milostljivemu gosp. škofu tržaško-kopske škofije naproti. ...

29. maja. ta dan je bilo 45. otrok Boljunskih pri s. birmi. ...

21. junija. dan sv. Alojzija je šolska mladost slovesno praznovala ...

30. junija. Velika zguba je zadela Boljunc v občie in šolsko mladino posebej. Po šestletnem bivanju je bil takorekoč odvzet velečastiti gosp. Anton Kuhn blagi in mili gospod, skrben dušni oče svoje črede, novi angel varuh nježne mladine... 3. julija. Ta dan se je odpravil omenjeni gospod v Ricmanje na njegovo novo mesto. Ljudstvo s šolsko mladino in učiteljem je spremilo malo iz vasi proti Borštu. Potem se ustavimo. - Gospod spregovori še par besedi in stoterni z Bogom! srečno! Boga daj da bi bili pa tam gori združeni! se ločimo.*/ Jaz pa, ki pišem te črtice želim, da bi še pozni moji sodelavci na šolskem polju spoznali - da ne liberalizem in brezverstvo je podlaga sreče in omike, ampak prava krščanska odgoja, ki ima podlago vero.*/³⁵ Bog daj, da bi v Boljuncu vedno vladal pravi krščanski duh!

1. julija. Novi gospod učitelj Andrej Horvat³⁶ je prevzel s tem dnevom podučevanje veronauka na tej šoli.

18. avgusta je bila vsa šolska deca pri slovesni sv. maši v Dolini, ki se je opravila v namen, da bi ljubi Bog blagoslovil presvetlega ces. in celo preslavno rodbino in po njih celo Avstrijo. Bog daj!

Konec šolskega leta 1876/7 predpoldne od 9-12 ure. Pred preskušnjo je bila sv. maša, pri kateri so učenci zahvalno pesem peli. / Bil je pručujoč ves krajni šol. svet. Otroci so bili lepo opravljeni; kar vsem sosedam srčno zahvalo. / Po predavanju predpisanih predmetov je bil govor dečka Dragotina Venturina. Ves govor je bil z gorečnostjo odobran.

Valentič-Skok) in bil učitelj v Proseku in na Opčinah, avtor učbenikov ital. jezika za slov. ljud. šole, narodni delavec na Tržaškem, pevovodja in organist. PSBL, 16. sn., s. 152-153.

30 Lavoslav Krapš, roj. 1838 v Idriji, učiteljeval od 1855, 1874 se omenja kot "pomožni učitelj na šoli IV. vrste" v "Repnem tabru", 1868/69 in 1876/77 v Boljuncu, kasneje v Dolini in Ospu. Od ustanovitve je bil v odboru Slovenskega učiteljskega društva za koprski okraj, leta 1885 njegov predsednik, kasneje (1888) podpredsednik.

31 Jurij Jan, roj. 1821 (Mekinje), u. 1900 (Dolina), posvečen 1847, služboval v Skopem na Krasu, Dutovljah (kot kaplan in učitelj pri župniku Jerneju Brenčetu) in na Katinari, od 1864 župnik (od 1869 tudi dekan) v Dolini; šolski nadzornik in član okrajnega šolskega sveta v Kopru, eden od pobudnikov dolinskega tabora 1878, odbornik Edinosti. PSBL, 7 sn., s. 567; Kramar o.cit.s. 185-186.

32 Filip Vončina, roj. 1843 (Spodnja Idrija), posvečen 1869, 1873 kooperator pri župniku J. Janu v Dolini.

33 Anton Kuhn, roj. 1839 v Novem mestu, posvečen 1864, 1873 kaplan v Boljuncu, nato od 1876 v Ricmanjih.

34 Anton Bitenc, zast. učiteljstva 1876, 1874 se omenja kot učitelj v Dolini, 1886/87 kot učitelj-voditelj enorazrednice v Dekanih. Roj. v Košani pri Postojni 1830.

35 Nekdo od kasnejših bralcev kronike je ti dve (krščansko obarvani) mesti označil ob robu s klicaji.

36 Andrej Horvat, roj. 1845 v Begunjah (Begne, Kranjska), posvečen 1871, 1877 subsidiar v Dolini, 1878 nedeljski kaplan v Dolini.

29. oktobra. Učitelj Lavoslav Krapš je prejel dekret za nadučitelja v Dolino. Služboval je na tej šoli 1 leto in 5 mesecev. / Lepo prosi ga v blagim spominu ohraniti in mu dobrotljivo vse nadležnosti odpustiti. Bog blagoslovi njegov trud! Da ___ / Z Bogom šola, otroci in starši!!!
Boljunec dne 30.novembra 1877.

Lavoslav Krapš //r
učitelj.

B. Kronika od 30. novembra 1877 do 12. julija 1906.

Izmed vsih učiteljev službujočih nadalje na tej šoli ni noben pisal kronike, zato naj mi bo dovoljeno, da napišem nek skupni pregled kolikor mi je mogoče dognati po uradnih zapisnikih.

1878/9 // V tem letu je služboval na tej šoli Avgust Praprotnik.³⁷ Všolanih je bilo v : / Višo skupino ... 43 otrok / Nižo skupino nerazdelj ... 45 otrok ...

1879/80 // Ali je bil poduk v tem letu ali ni bil ni mogoče dognati, ker v šolskem arhivu ni nobene razrednice in nobenega zapisnika. Iz dopisa krajnega šol. sveta v Dolini 31. marca 1881 je razvidno, da je imel učitelj Avgust Praprotnik do konca decembra 1881. dopust ...

1880/1 // V tem letu je poučeval na tej šoli suplent Anton Špan,³⁸ keđaj je bil imenovan ni mogoče dognati, a ...27. novembra 1880 ... je bil ... že v Boljuncu. / Predsednik krajnega šolskega sveta v Dolini: Lampe. ... / Všolanih je bilo 95 otrok...

1882/3. // Je bil nastavljen na tej šoli definitivnim učiteljem - voditeljem Miroslav Anžlovar³⁹ bilši učitelj v Kubedu. / Predsednik krajnega šol. sveta: Lampe. ...

V tem letu bi imelo obiskovati šolo 58 deč. 75 dek = 133 otrok a jo je obiskovalo le 45 deč. 49 dek. = 94 otrok.⁴⁰

Število učencev med leti 1883-84 in 1910-11 (1920-21)⁴¹

leto	nadaljevalni tečaj	višja skupina		nižja skupina	
		II.odd.	I.odd.	II.odd.	I.odd.
1883-84		9	50	60	
1884-85		6	19	45	55
1889-90		10	36	30	30
1894-95		16	39	44	33
1896-97	37	40	57	38	27
1899-00	34	17	35	23	26
1903-94	18	19	29	27	33
1904-95	27	11	34	30	29
1909-10	37	16	25	29	31
1910-11	34	16	28	26	32
1920-21	19	27	22	44	64

1884/5 // ... C.k. okrajni šol. nadzornik: Vjek. Spinčić c.k. profesor⁴² ...

1887/8 // ... 22. marca 1888 imenovan c.k. okrajnim šolskim nadzornikom Dr. Franc Kos⁴³, c.k. profesor na učiteljišču v Kopru. ...

1890/1 // ... Zastopnik cerkve v c.k. okrajnem šolskem svetu je Jožef Kompare,⁴⁴ župnik-dekan v Ospu. ... C.k.okrajnim šol. nadzornikom imenovan 2.decembra 1891 Jožef Kožuh,⁴⁵ c.k. profesor na učiteljišču v Kopru. ...

1895/6 // Učitelj isti. Predsednik krajnega šolskega sveta, voditelj Uggowitzter. ...

1896/7 // Učitelj isti. Predsednik krajnega šolskega sveta: Sancin. ... Všolanih otrok: / v Nadaljevalni tečaj ... 34 otrok. / v Višo skupino ... 57 otrok / v Nižo skupino ... 65 otrok. ...

1897/8 // ... C.k. okrajnim šolskim nadzornikom imenovan 20. septembra 1897 Franc Finšger,⁴⁶ c.k. glavni učitelj v Kopru.

- 37 Avgust Praprotnik, 1874. omenjan kot pomožni učitelj na šoli IV. vrste v Lokvi, oče istoimenskega A.P. 1879-1955 (Lokev na Krasu), PSBL 12 sn., s. 68-69.
- 38 Anton Špan, roj. 1858 v Št.Vidu pri Planini na Štajerskem, učiteljeval od 1880, 1886/87 učitelj na enorazrednici v Šmiklavžu pri Laškem, 1892/93 pa omenjan kot učitelj v Trstu na deški 6-razrednici na Lipskem trgu.
- 39 Miroslav Anžlovar, roj. 1857 v Št.Vidu pri Stični, v učiteljski službi od 1879, 1882-1906 v Boljuncu, nato v Marezigah na dvorazrednici. Sodeloval je pri delu Učiteljskega društva za koprski okraj in bil v času službovanja v Boljuncu njegov podpredsednik (1892/93) in predsednik (1901/03, 1906).
- 40 Vsaj med leti 1886/87 in 1896/97 je na šolah Boršt, Ricmanje in Boljunec Franja Stantič poučevala ženska ročna dela po 4 ure tedensko na vsaki šoli in imela "za svoj trud 180 glđ. nagrade". (Popotnikov koledar 1888, s. 107 in sl). Leta 1893 je kot podporna članica Slovenskega učiteljskega društva za koprski okraj omenjena F.S., učiteljica ženskih ročnih del v Boljuncu. Slovenski šolski muzej, arhiv (odslej: SŠM, arhiv), Zaveza avstrijskih jugoslovanskih učiteljskih društev, Ljubljana (Zaveza), 1893.
- 41 Podatki o številu učencev so posneti po vsakoletnih vpisih v kroniki med omenjenimi leti s tem, da so v preglednici prikazani le za vsakih nekaj let in bolj zgoščeno (v kroniki so še podatki o številu dečkov in deklic).
- 42 Vjekoslav Spinčić, 1848-1930, duhovnik, profesor v Kopru in Gorici, deželni in državni poslanec, eden od narodnih voditeljev v Istri. Šolski nadzornik za koprski okraj med 1881/82 in 1886/87. Kramar, o. cit., s. 289.
- 43 Franc Kos, 1853-1924, zgodovinar, profesor v Gorici, v letih 1887-1890 profesor zgodovine in zemljepisa na koprskem učiteljišču ter šolski nadzornik za slovanske šole v koprskem okraju. PSBL, 8 snopič, s. 125-127.
- 44 Josip Kompare, roj. 1858 (Kreplje pri Dutovljah), u. 1925 (St.Louis, ZDA), 18 let dekan in župnik v Ospu, od 1895 deželni poslanec, kulturni in gospodarski delavec. Božo Milanović, Hrvatski narodni preporod u Istri II, Pazin 1973, s.144; Kramar, o. cit., s. 184; PSBL 8. sn., s. 115.
- 45 Jožef Kožuh, roj.1854 (Dvor pri Polhovem Gradcu), od 1882 profesor v Gorici, nato 1886-1899 na učiteljišču v Kopru. Vsaj od 1892/93 okrajni šolski nadzornik, dokler ni bil 1899 dodeljen celjski gimnaziji ter leta 1923 upokojen. Ukvarjal se je s kartografijo. Šavli, o. cit., Primorski dnevnik, 23. 9. 1977.
- 46 Franc Finšger (Finžgar), 1865-1928, maturiral na koprskem učiteljišču 1886, nadaljeval študij, postal profesor na koprskem učiteljišču

1900/1 // Učitelj isti. Predsednik krajnega šolskega sveta Pangerc. ...

1905/06. // Učitelj do 1. junija 1906 isti, a ker je učitelj Anton Urbančič⁴⁷ nastopil na tej šoli službo 12. julija 1906 je ostalo od 1. junija do 15. julija brez pouka. ...

Leto 1906/7

1. Ustanovitev šole. / ... se je popravljalo stranišča v šoli in učiteljevo stanovanje ...

2. Listine o vzdrževanju šole. / O tem ni posebnih listin, a vsled deželnih zakonov vzdržujeta šolo dežela in občina.

3. Učni predmeti. / Učni predmeti so se poučevali vsi predpisani učni predmeti za Primorsko za mešano enorazredno ljudsko šolo.

4. Učne knjige... so se rabile sledeče:

1.) Abecednik, Gabršček - Razinger. / 2.) Prvo berilo in slovnica, Razinger - Žumer. / 3.) Drugo berilo in slovnica, Josin - Gangl / 4.) Tretje berilo, Josin - Gangl. / 5.) Četrto berilo, Peter Kančnik./ 6.) Slovnica za slovenske ljudske šole, Peter Kančnik./ 7.) Računica I. stopnja, Močnik/ 8.) Računica II. ", Močnik/ 9.) Računica III. stopnja, Močnik.⁴⁸

5. Nadzorstvo šole.

A.) Krajni šolski svet: 1.) Josip Panger, župan v Dolini, predsednik./ 2.) Alojz Bunc,⁴⁹ nadučitelj v Dolini zastopnik učiteljstva./ 3.) Josip Zupan,⁵⁰ dekan v Dolini, zastopnik cerkve./ 4.) Josip Maver iz Boljunca h.št.38/ 5.) Ivan Berdon iz Ricmanj/ 6.) Ivan Žerjal iz Boršta h.št.1

B.) C.k.okrajni šolski svet ...

2. Učenci šole v Boljuncu 15.12.1905. NŠK - Odsek za zgodovino Trst

6. Učiteljsko osebje.

Anton Urbančič definitivni učitelj - voditelj / Ljudevit Šon(c),⁵¹ kaplan, veroučitelj./ Marjeta Mahnič, učiteljica ženskih ročnih del.

7. Število šolskih otrok. / V tem letu je obiskovalo šolo: v starosti od 6-12 leta 51 deč. 44 dek = 95 otrok v starosti od 12-14 leta 13 deč. 13 dek = 26 otrok Skupaj: 64 deč. 57 dek = 121 otrok

8. Dodatek. / Šolo je nadzoroval c.k. okrajni nadzornik Henrik Dominko⁵² 17. dne junija 1907.

V Boljuncu 15.septembra 1907.

Anton Urbančič
učitelj - voditelj

ter 1897 šolski nadzornik za okraj Koper. Šavli, o. cit., Primorski dnevnik, 14. 10. 1977.

47 Anton Urbančič, roj. 1862 (Staro selo), matura 1880, usposobljenosti izpit 1882, definitivno nameščen 1883/86, služboval na enorazrednici v Borštu, 1906 do 1911 oz.12 v Boljuncu. Leta 1911 je bil v II. plačilnem razredu (1680 K, petletnice po 180 K in funkcijski dodatek za dvorazrednico 180 K). Sodeloval je pri delu Slovenskega učiteljskega društva za koprski okraj kot tajnik (1903), med službovanjem v Boljuncu tudi predsednik (1907-08 in 1911-12). Leta 1910 je pet Boljuncanov vložilo proti njemu pritožbo na okrajni šolski svet v Koprju, ker so imeli z njim tožbo na koprski sodnji. Teh pet je bilo leta 1907 izvoljenih v občinski odbor, a je njihova zakonita doba potekla že leta 1910. Okrajni šolski svet je julija 1912 sporočil A.U. sklep deželnega šolskega sveta glede disciplinske preiskave proti njemu. Čeprav ga niso disciplinsko kaznovali, saj ni zakrivil nič takega, so ga povabili, naj zaprosi za premestitev, "ker je v Boljuncu javno mišljenje Vam nasprotno in ni pričakovati uspešnega delovanja tamošnje šole", pa še boljunski občinarji so se obvezali plačati selitvene stroške. Urbančič je poleti 1912 zoper tak sklep sicer vložil pritožbo - v njej omenja svojih deset otrok - na dunajsko ministrstvo za bogočastje in uk, ki ga sicer spozna za nekrivega obtožb, kljub temu pa se odloči "za premestitev in ponižanje definitivnega nadučitelja". Ob koncu šolskega leta 1912/13 tako službuje kot nadučitelj v Predloki pri Črnem Kalu. SŠM, arhiv, Zaveza, f. 30 (1912), VI/33.

48 O učnih knjigah tudi: Ivan Andoljšek, Naš začetni bralni pouk in učbeniki zanj, I., II (1869-1918), Ljubljana 1976. — 1.Fran Gabršek, Anton Razinger, Berilo za občne ljudske šole, I. del: Abecednik. Prvo šolsko leto, Ljubljana 1906 /do 1919 šest ponatisov, Andolšek, o. cit., s.108-110/ — 2. Anton Razinger, Andrej Žumer, Prvo berilo in slovnica za slovenske ljudske šole, Ljubljana 1882 /do 1902 osem ponatisov s štirimi naslovi, na Primorskem v rabi po 1886, Andoljšek, o.cit., s. 42,s. 133-137/—3. Engelbert Gangl, Maks Josin, Drugo berilo in slovnica za občne ljudske šole, Ljubljana 1897 /do 1918 še 8 izdaj, na Primorskem so Josin-Ganglovi berili uvedli po 1903. Andoljšek, o.cit.,s. 42, 137-142/—4. E.Gangl, M.Josin, Tretje berilo za štirirazredne in večrazredne občne ljudske šole, Ljubljana 1902 / Andoljšek, o.cit., s. 142-147/—5. Peter Končnik, Četrto berilo za občne ljudske in nadaljevalne šole, Dunaj 1883 /do 1916 15 ponatisov. Andoljšek, o.cit., s.128-133/—7. Franc Močnik 1814-1892, matematik in pisec matematičnih učbenikov. O njih prim. Jože Povšič, Bibliografija Franca Močnika, SAZU, Ljubljana 1966 in PSBL, 10. sn., s. 452-453.

49 Alojz Bunc, roj. 1857 (Kamnje na Gor.), maturiral 1876, u. 1916, učitelj in pobudnik narodnih, socialnih in gospodarskih ustanov v Dolini. KLSI, s. 262. Bil je v vodstvu Slovenskega učiteljskega društva za koprski okraj (1883/84 predsednik, 1897, 1899 blagajnik).

50 Josip Zupan, roj. 1845 (Dobrova pri Ljubljani), posvečen 1870, župnik in dekan v Dolini.

51 Ljudevit Šonc, roj. 1875 (Tomaj), posvečen 1899, 1902 kaplan v Črnem Kalu, u. 1915.

52 Henrik Dominko, roj. 1868 (Kobarid), u. 1941 (Gorica), 1887 maturiral na koprskem učiteljskišču, od 1900 okrajni šolski nadzornik za slov. in hrv. šole koprskega okraja. V letih 1920-24 poučeval zemljepis in zgodovino na Slovenskem učiteljskišču v Tolminu, nato bil upokojen. Šavli o. cit., Primorski dnevnik, 12. 10. 1977.

Leto 1907/08

Ker se je pokazalo, da znaša triletna počeznica šoloobiskujočih otrok nad 100, je predložilo vodstvo "Razrednice" c.k. okrajnemu šol. svetu z vlogo 15. julija 1908 št. 75 v svrhu razširitve šole v dvorazrednico s celodnevним poukom. ... Število šoloobiskujočih otrok ... 135 ...

1908/09

Ker je bilo razvidno, da bo šola razširjena v dvorazrednico in so prostori kjer se nahaja šola premajhni in neprimerni, je sklenil krajni šolski svet v svojej seji 17. septembra, da se zida novo prostornejše in primernejše poslopje. Da se postavi viden in trajen spomin šestdesetletnemu vladanju Nj. Vel. Cesarja Franca Josipa I., ima se postaviti temeljni kamen 2. decembra 1908. V to je kasneje privolil tudi občinski zbor...

/Ker/ se je odpovedal deželni odbor pravici rekrutirati proti razširitvi te šole, vsled česar je postal odlok c.k. deželnega šolskega sveta 30. septembra 1908. št. 1179 pravomočen. ... S tim je bila razširjena šola definitivno v dvorazrednico in c.k. okrajni šolski svet je poslal 14. decembra 1908 še drugo učiteljsko moč.⁵³ Ker ni poskrbel krajni šolski svet za drugo šolsko sobo, si je pomagalo vodstvo s tim, da je uvedlo v II. razredu zjutraj, a v I. razredu popoldne nerazdeljen pouk. ...

3. Učni predmeti./...so se poučevali... od 14. decembra naprej. predmeti predpisani za mešovito dvorazrednico s celodnevним poukom. ...

6. Učiteljsko osebje./Urbančič Anton, definitivni učitelj - voditelj, kateri je bil imenovan nadučiteljem ... Drufovka Vida⁵⁴ provizorna učiteljica ... Šonc Ljudevik je poučeval kot katehet verouk na tej šoli do konec novembra, ... dalje ... Volk Josip⁵⁵ kaplan v Dolini, ki je vršil to nalogo le do 18. januarja 1909. Cvejn Franc,⁵⁶ župnik v Borštu ... je poučeval verouk do konec šolskega leta.

1909/10

Ker ni bilo še dovršeno novo šolsko poslopje, se je uredil pouk kakor v letu 1908/9 in se je obdrževal v istem redu do konec šol. leta. Učne knjige so iste kot v prejšnjem letu le za jezik se je uvedlo Schreiner - Bezjakove "Slovenske jezikovne vadnice. Učiteljica Drufovka Vida je poučevala še do konec oktobra, a s 1. novembrom je nastopila učiteljica Avgusta Res⁵⁷ ... imenovana definitivno za to šolo ... Cvejn Franc, župnik v Borštu je odpravljaj službo kateheta ... do konec maja, o od 1. junija dalje ... Viktor Dolenc,⁵⁸ kaplan v Boljuncu. ...

1910-11.

...Šolsko leto je pričelo 15. septembra 1910. s sveto mašo, vendar s poukom ni bilo mogoče pričeti, ker je šola brez klopi. Novo šolsko poslopje se je slovesno blagoslovilo 21. avgusta 1910 in nove klopi so prišle še le 19. septembra. 20. septembra se je pričel reden celodnevni pouk. ...

Učni predmeti so bili isti, ki jih predpisujejo učni načrti za Primorje ... izuzemši telovadbo, ker ni kje telovaditi. ...

Šolska leta 1911-12⁵⁹, 1912-13, 1913-14 ter I. semester v šol. letu 1914-15 je poučeval naduč. Fran Ferjančič.⁶⁰ ... bil voditelj na tuk. dvorazrednici... Ker se je vsa ta leta in še do leta 1920 nahajala tuk kronika v Predloki pri naduč. Urbančiču, zato ni v letih, ko je poučeval g. Fr. Ferjančič, nikakih podatkov.

Šolsko leto 1914-1915.

Ko je bil imenovani odpoklican k vojakom. je prevzela podpisana s 25. jan. zač. vodstvo. / V tem letu je bilo vpisanih. 117 otrok. Zraven teh še 10 dečkov in 14 deklic v nad.teč. 31. januarja je bila sv.maša in prošnja za zmago avstr. orožja.

14. marca je obvestila komisija za poljska dela občino Dolina, tuk. vodstvo, da so zadnje 2 šol. leti prosti pouka

- 53 Ob praznovanju 60-letnice vladanja cesarja Franca Jožefa je občina Dolina sprejela 4. 1. 1908 sklep o gradnji nove štirirazrednice z otroškimi vrtcem v Dolini in dvorazrednice v Boljuncu. Obe šoli sta dobili pravico nositi ime Šola F. J. I., jubilejna šola 1848-1908. Na seji 19. 9. 1910 je šolski svet dolinske občine sprejel tudi sklep o najemu 4000 K posojila za dokončanje boljunške šole. Kramar, o. cit., s. 269-270, 272.
- 54 Vida Drufovka, roj. 1887/88 v Podgorju (Gorica), maturirala 1907, kasneje (1912) učila na enorazrednici v Zalazu pri Tolminu.
- 55 Josip Volk, roj. 1882 na Kranjskem (Vela Bukovica, župnija Trnovo), posvečen 1907, 1913 kaplan v Barki pri Trstu, 1916 bival v ljubljanski škofiji.
- 56 Franc Cvejn, roj. 1867 (Viskc na Češkem), posvečen 1887, kaplan v Borštu, od 1904, ko je ustanovljena tamkajšnja župnija, pa tamkajšnji župnik do smrti 26. 10. 1927.
- 57 Avgusta Res-Trebše, roj. 1886 (Žaga), matura 1906, usposobljenostni izpit 1908, III. plačilni razred (učiteljice so imele 80% dotičnega razreda tj. 80% od 1440, petletnice po 180 K). Bila je sestra književnika Alojzija Resa, 1893-1936, ki je živel tudi pri njej v Boljuncu 1916/17. PSBL, 13 sn., s. 198.
- 58 Vincent Dolenc, roj. 1867 (Planina na Kranjskem), posvečen 1895, služboval kot kaplan v Vatovljah pri Rodiku (tu se omenja 1907, 1909), v Boljuncu 1909-10, 1913 je bil župnijski upravitelj v Golcu (dekanija Jelšane), u. leta 1938.
- 59 Je Urbančič služboval do leta 1911 ali 1912? Zapis v kroniki o Ferjančiču govori za prvo, dokument o Urbančičevi pritožbi zoper premestitev pa za drugo. Šematizem za leto 1912/13 omenja ob koncu šol. leta 1911-12 Urbančiča v Boljuncu in Ferjančiča v Predloki. Prim. op. 47.
- 60 Franc Ferjančič, roj. 1885 (Ajdovščina), matura 1905, 1907 usposobljenostni izpit, 1909 definitivno nameščen, v II. plačilnem razredu. Pred premestitvijo v Boljunec je nekaj let služboval na dvorazrednici v Predloki pri Črnem Kalu, leta 1921 pa je (s podatkom o letu rojstva 1884) omenjen kot pridodan stalni učitelj na Mestni deški meščanski šoli v Mariboru.

radi nujnih poljskih del, vsled odloka c.k. okr. glavarstva v Kopru. Po binkoštih je bilo prosto tudi IV. šol. leto. ...

26. aprila je bilo pouka prosto, ker so šol. otroci nabirali kovine v vojne svrhe. 1. in 6. maja pa zato, ker se je ta dva dneva pobiralo prispevke za "Rdeči križ". 26. junija je bil pouka prost dan, vsled zopetnega zavzetja Lvova.

Radi svetovne vojne ... je moralo mnogo učiteljev tega okraja pod orožje.⁶¹ Vsled tega je bila na tuk. šoli samo podpisana. Pouk je bil poldneven, zjutraj II. in pop. I. raz. Verstvo je poučeval g. Anton Križman,⁶² kaplan v Boljuncu. Obisk je bil splošno jako nereden, ker so otroci pomagali pri poljskih delih. Nadzoroval ni šole nikdo. Pouk se je končal 14. julija. Celo leto nereden obisk.

V Boljuncu, 15. sept. 1915

Avgusta Res zač. vod.

Šolsko leto 1915-1916

V tem letu je obiskovalo ... 119 otrok. V nadaljevalni tečaj je hodilo 12 deklic, dečki so bili oproščeni. ... Verstvo je poučeval I. semester g. Anton Križman, drugi semester pa je radi boleznimi imenovanega prevzela podpisana tudi veronauk. ...

V tem šolskem letu se je delalo različna ročna dela kakor: zapestnice, gamaše, maje, nogavice itd. za vojake na fronti.- ... Provizoričen sklep šol. leta je bil 28. junija, a 15. julija pa sv. maša in razdelitev spričeval...

Šolsko leto 1916-17.

To šolsko leto je imelo sledeče število otrok... Skupno: 125. Nadaljevalnega tečaja ni bilo. nadzorovanja tudi ne! Oba razreda poučevala podpisana... K veronauku je prihajal g. Anton Požar,⁶³ kaplan v Dolini.

7. oktobra je bilo pouka prosto radi nabiranja darov v korist udovam in sirotam.

21. novembra je umrl Nj. Vel. cesar Franc Josip I. Vsled tega prosto do 30. novembra, ko je bila maša zadušnica ... 1. decembra prosto radi poklonitve novemu cesarju Karolu I.

1. decembra je pričel obligaten pouk v nemšč.

9. " zopet prosto v proslavo padca mesta Bukarešt.

10. decembra peta sv. maša radi nastopa Nj. Vel. ces. Karola I.. - Obisk nereden.- Pouk je končal 14. julija.

Šolsko leto 1917-1918.

V tem šolskem letu je bilo ... Skupno = 123 /otrok/. ... V oktobru je bilo 3 dni prosto, radi nabiranja oblek v vojne svrhe. / S 1. oktobrom se je nadaljeval, lansko leto pričeti pouk v nemščini, a 2. februarja je naznanil c.k.

okr. šol. svet v Kopru da ni več nemščina obligaten predmet, kar se je, se razume takoj opustilo. ... / Sklep šol. leta je bil 28. junija 1918. / Tudi letos je bil pouk posebno v II. razredu jako nereden. Matere so uporabljale otroke doma in na polju, ker so bili starejši udje družine vpoklicani k vojakom...

Število učencev med leti 1914-15 in 1923-24⁶⁴

leto	nad. tečaj	šolsko leto						
		1	2	3	4	5	6	
1914-5		30	22	17	15	20	13	= 117
1916-7		32	37	22	18	7	9	= 125
1918-9		49	23	21	22	22	6	= 142
1921-2	13	38	38	31	22	20	12	
1922-3	18	47	25	34	30	20	20	
1923-4	ukinjen	48	35	37	30	24	21	

Šolsko leto 1918-1919.

Šolsko leto se je pričelo po navadi s 15. sept. Otrok je bilo 142... Nadaljevalni tečaj je odpadel. Pouk je nadzoroval g. nadz. H. Dominco, 2.6.19. Oba razreda poučevala podpisana. Verstvo pa tuk. kaplan Jožef Škoda.⁶⁵ / V drugi polovici oktobra ni bilo pouka, radi močno razširjene španske influence. / Od 4. novembra 18. do 16. decembra prosto radi neurejenih učiteljskih plač. / 28. oktobra je bil polom nekdanje stare Avstrije in 3. novembra je zasedla Italija v imenu antente tukajšnje ozemlje. Od 1. dec. do 31. jan. 19. je imel vodstvo zopet g. Fr. Ferjančič, ki se je vrnil iz vojne, nakar je vzel dopust ter se čez nekaj tednov preselil v Jugoslavijo. / 6. februarja je naznanil okr. šol. svet v Kopru, da se v okupiranem ozemlju reduje od 10 do 5 oziroma do 1. / Od februarja pa do konca šolskega leta so dobivali nekateri otroci brezplačna kosila od vojaškega poveljstva v Dolini. 16.3.19. je poslalo voj. poveljstvo v Dolini ukaz, naj se začne s 17.3. pouk v italjanščini in sicer po 1 uro na dan. Italjanščino se je poučevalo v višjem razredu, toda ta pouk je trajal le dva tedna.

Meseca maja je prejelo vodstvo okrožnico od okr. šol. sveta v Kopru glede tečaja italjanskega jezika za učiteljstvo. Omenjeni tečaj se vrši v večjem italj. mestu na državne stroške. Priglasila se je pretežna večina učiteljstva Julijske Benečije. Tečaj je bil v Florenci ter je trajal od 20. avgusta do 20. septembra 19. Krasno mesto je nudilo mnogo užitka, le žal, da so oni tedni tako naglo minili!

Sklep šolskega leta je bil 12. julija 19.

V Boljuncu 30. sept. 1919.

Gusti Res zač. vod.

61 O mobilizaciji učiteljev je pisal Učiteljski tovariš in omenjal 54 primorskih učiteljev (UT, 9. 4. 1915), kasneje celo 65 (UT, 20. 8. 1915).

62 Anton Križman, roj. 1883 v Trstu, posvečen 1906, 1913 kaplan v Boljuncu.

63 Anton Požar, roj. 1861 (Goče na Kranjskem), u. 1933, posvečen 1884, doktor prava, tajnik duhovniškega društva tržaško-kopske škofije (Zbor svečnikov sv. Pavla) 1901. Kramar o. cit. s. 186.

64 V kroniki je po letu 1914 navedena drugačna struktura podatkov o učencih, kakor jo poznamo iz prejšnjega časa. Tudi tu je predstavljen le sežet izbor podatkov.

65 Jožef Škoda, roj. 1889 (Sv. Štefan pri Trebnjem), posvečen 1918, 1926 kaplan v Pregarjah (dekanija Hrušica).

Šolsko leto 1919-1920.

Otrok je bilo sledeče število:

v 1. šol. letu 31 dečkov; 17 deklic = 48

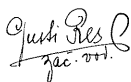
v 2. šol. letu 18 dečkov; 13 deklic = 31

v 3. šol. letu 10 dečkov; 13 deklic = 23 ...

V nadaljevalnem tečaju 9 dečkov, 9 deklic...

Ker so počitnice trajale do zadnjega septembra, je pričel reden pouk s 1. oktobrom. / Isti dan naznani okr. šol. svet v Kopru, da je imenovan za nadzornika v tem okraju gosp. I. Vaselli./ 28. oktobra je nastopila prov. službo na tuk šoli Dora Kancler,⁶⁶ učiteljica v Borštu. Poučevala je II. razred. / Od 3. dec. 19. pa do 12. jan. 20. je bilo pouka prosto, radi splošnega učiteljskega štrajka. / Verstvo je poučeval g. Ivan Theuerschuh,⁶⁷ kaplan v Boljuncu. / S 1. februarjem 1920. je bil imenovan za prov. voditelja tuk. šole, g. Ernest Švara,⁶⁸ do sedaj v Predloki. / S tem dnevom je končala moja "težka" naloga".

V Boljuncu, 1. feb. 1920.

Šolsko leto 1920-21.

Z ozirom na okolnost, da je ex prov. voditeljica prerano zaključila v kroniki šolsko leto 1919-20, navedem le temu naknadno še nekaj podatkov k naslovljenemu šolskemu letu:

I. Dopusti, ki so jih dovolila šolska oblastva v minulem šolskem letu tukajšnjemu učiteljstvu: ...

II. Dne 5. junija 20. je priredila šolska mladina - pod vodstvom učiteljstva - majniški izlet čez Ključ v Bazovico; odtod v Lonjer in Villa Revoltella. Nato povratek čez Katinaro. ...

IV. Dne 29. aprila 20 je javilo tuk. vodstvo, da so se pojavile med učenci ošpice.

V. Dne 19. junija 20. je prejelo učiteljstvo tuk. občine odlok za sestavo podrobnega učnega načrta; za izvršitev istega se mu je dovolilo trodnevni dopust (21. 22. in 23. VI.). Takoj po otvoritvi se je stavilo učiteljstvo nujni predlog, ki je vseboval a) da je čas, ki je odmerjen za to

velevažno delo mnogo prekratek; b) za sestavo tega uč. načrta se po nepotrebnem bega vse učiteljstvo. Konferenca stavi predlog, naj bi se šol. oblastnije obrnile do "Zveze slov. učit. društev Jul. Benečije",⁶⁹ ki ima strokovne odseke in bi to delo plodonosno izvršila. c) z ozirom na neugoden gmoten položaj učiteljstva ni nikakor primerno, da se sklicuje učit. osebje na sestanke, ne da bi se bilo za to predplačalo dnevni stroškom odgovarjajoče dijete. d) da zamore učiteljstvo vršiti vsestransko svojo nalogo, naj se takoj uredijo učiteljstvu prejemki; v to se sestavi resolucija, ki se jo je takoj odposlalo na pristojno mesto. Sestanek se razid s soglasnim odobravanjem. Dne 22. in 23. VI. se vrši redni pouk.

VI. Dne 6. VI. 20 je nadzoroval šolo g. Josip Vaselli, okrajni šolski nadzornik.

VII. Šolsko leto se je zaključilo dne 10. julija z razdeljevanjem šol. naznanil.

Boljunec, 11. julija 1920

E. Švara
voditelj

Šolsko leto 1920/21

se je pričelo dne 1. oktobra z vpisovanjem novovstopivših otrok;...

I. Okrajni šol. svet v Kopru je razpisal s svojim odl. z dne 1. X. 20 št. 1016 skoro vsa mesta v našem okraju. Tudi tukajšnje mesto naduč.-vod. je bilo razpisano; za isto je prosil tudi tuk. prov. uč.-vod. E.Š.

II. Nadzorstvo šole:

a) Krajni šolski svet:

1. Josip Zobec, izred. komisar v Dolini, preds.
2. Gabrijel Piščanc,⁷⁰ zastopnik cerkve (odbornik)
3. Fran Jereb,⁷¹ zastopnik šole, (odbornik)
4. Josip Zahar, kmetovalec, Boršt (odbornik)
5. Josip Kuret, kmetovalec Ricmanje (odbornik)
6. Josip Novak, kmetovalec Osp, (odbornik)
7. Josip Ota, kmetovalec Dolina (odbornik)

b) Okrajni šolski svet...

III. Učiteljsko osebje:

a) Ernest Švara, prov. naduč.- voditelj

66 Dora Kancler, roj. 1892 v Gorici (Solkan), 1912 maturirala, z. u. v Dolini 1912-14, nato v Borštu in v Boljuncu (1919-20), kasneje (1921, 1922) na Škofijah.

67 Ivan Theuerschuh, roj. 1876 v Trziču, posvečen 1900, kaplan v Lokvi pri Divači, nato v Boljuncu (1919-1928) in Podgorju. U. 23. 12. 1937.

68 Ernest Švara, roj. 1897 (Ricmanje), u. 29. 11. 1990, glasbenik, začetnik slovenske zabavne glasbe, učitelj; služboval na enorazrednici v Predloki (Črni Kal), nato v Boljuncu (1. 2. 1920 do konca šol leta 1920/21) in Borštu, kjer so ga šolske oblasti odpustile ob koncu šol. leta 1922/23. Preselil se je v Jugoslavijo, kjer je poučeval na različnih šolah, med drugim 12 let v Polju pri Ljubljani, kjer je z nekdanjim ricmanjskim učiteljem Silvestrom Cerutom ustanovil salonski ansambel Odeon. Po vojni je učiteljeval in vodil pevske zборе v Brezovici pri Ljubljani, v Šentvidu in Šmartnem pod Šmarno goro in drugod. PSBL, 15. snopič, s. 619-620, njegovo učiteljevanje v Boljuncu ni omenjeno.

69 Pravila Zveze: Učiteljski list, Trst, 1921, št. 13.

70 Gabrijel Piščanc, roj. 1882 (Rojan), posvečen 1905, služboval v Škednju in Trstu.

71 Fran (Franjo) Jereb, roj. 1865 (Prežganje), maturiral 1886, učiteljeval v Ospu in v Dolini, kjer je bil učitelj (vsaj od 1886/87) in kasneje nadučitelj. Aktivno je sodeloval pri delu učiteljskega društva kot knjižničar, pevovodja (večkrat med leti 1887 in 1902), podpredsednik (1897) in predsednik (1889-1900), pozneje kot blagajnik in član odbora (1912-13). Ker po vojni ni dobil italijanskega državljanstva, se je moral izseliti (Učiteljski list 1923, št. 26). Tudi njegov sin Milan (Osp 1900 - Ljubljana 1969) je bil učitelj in društveni delavec. PSBL, 7. sn., s. 587.

- b) Aug. Res, definitivna učiteljica
 c) Rollich-Biekar,⁷² učiteljica za ital. jezik; nastopila 18.dec.20.
 d) Ivan Thuerschuch, katehet
 IV. Število šolskih otrok.
 Šolo je obiskovalo:
 v starosti od 6-12 leta 77 deč. 66 dekl. =143 otrok
 v starosti od 12-14 leta 17 deč. 10 dekl. = 27 otrok
 Skupaj 94 deč. 76 dekl. =170 otrok
 Razdeljeni so bili tako-le: ...
 a) I.razred 108 otrok
 b) II. razred 49 "
 c) nad. tečaj 19 "

170 otrok

V. Šolski izleti.

Dne 8. junija 1921 je priredila šolska mladina iz Boljunca skupen izlet z otroci ricmanjske lj. šole z vlakom na Škofije,⁷³ od tod peš do Sv.Barbare-Milje, nadaljujoč pot od tu s parnikom do sv. Roka (Škedenj) in slednjič peš domov. Vodila sta otroke šol. voditelj iz Ricmanj, Silvester Cerut⁷⁴ in E.Švara, voditelj tuk. šole.

VI. Dopusti učnim osebam. ...

VII. Učenje drugega deželnega jezika.

S poučevanjem istega se je začelo z 18. decembrom 1920, za kar je bila imenovana posebna učiteljica - za vasi Boljunec, Boršt in Ricmanje - g. Rolih-Biekar. Uspeh ni bil ravno plodonosen; ista je bila več na dopustu kot v šoli. Nekorektno je bilo od te učiteljice to, da ni nobenega dopusta pravočasno javila vodstvu, tako, da so prišli otroci v šolo 1/2 h razgrajat in nato odšli, ker ni dospelo njeno blagorodje. Nasprotno bi učiteljstvo izpolnilo "prazne" ure, ko bi bilo obveščeno o njenem dopustu. Prihodnje leto navijemo druge strune! - Da ni prihajala mnogo v šolo je tudi iz tega razvidno, ker se je moglo redovati le enkrat v ital. jeziku!

VIII. telovadbe - razen metanja rok v šol. sobi - se ni moglo gijiti, ker se je pri zidanju novega šol. poslopja pozabilo, da eksistira telovadba na ljud. šoli. Pač pa se je poučevalo ročno delo, katero je vodila tuk. učit. A. Res.

IX. Glede zdravstvenega stanja šol. mladine ni zabeležiti posebnosti.- Umrle so med letom 3 učenke: 1 za tuberkulozo, 1 mrtvoud, 1 malokrvnost (anemija).

X. Inšpekcija po nadzornikih se v tem letu ni izvršila. Udje šol. oblastev in visoke uradne osebe tudi niso posetile šole. Čemu??

X. Navodilo o spisovanju šol. kronike govori tudi o dobrotnikih šole. Ni prostora, da bi se natančneje in podrobneje bavil z le-temi, ker bi zmanjkala površina knjige.

XI. Školenje šolskega četa je bilo 16. julija 1921.

Boljunec, 16. julija 1921.

Šolsko leto 1921-1922.

Dosedanji šolski voditelj - upravitelj Švara Ernest je z letošnjim šol. letom odšel na novo službeno mesto v Boršt občina Dolina in prevzel vodstvo tamkajšnje dvorazredne šole. / na njegovo mesto semkaj v Boljunec je bil telegrafično pozvan učit.-vodit. dvorazrednice v Truškah, občina Marezige pri Kopru Berce Anton⁷⁵, ne da bi bil zato zaprosil.

Pričetek rednega pouka je bil dne 4. oktobra. Nižje razrede oziroma oddelke je poučevala tov. Gusti Res, višje vodit. Berce Anton, veronauk dosedanji Theuerschuh Ivan, v slovenskem učn. jeziku; za italijanski jezik pa je bila ponovno imenovana učit. Rolih-Bieker, ki je najsrajno neredno prihajala na svojo dolžnost. ...

Razpredelnica otrok...

Dopoldanski pouk: 2. in 3. š.l. - 5. in 6. š.l.

Popoldanski pouk: 1. š.l. - 4. š.l. in nad. tečaj.

Zamude šolarjev in izostanki od pouka zaradi boleznih (mumps in dr.) ter povojnih razmer so bile kakor sledi:

I.r. (1.2.in3.š.l: vpravičenih: 843.- neopr.: 0

II.r (4.5.6.š.l. n.tč. vpravičenih 686, neopr.: 19

skupno torej: 1548-

Učiteljica tov. Res-Trebše je imela od 1.II. do 1.V.1922 torej tri mesece dopusta zaradi poroda. Voditelj A. Berce pa je imel v tem šol. letu 1 dan dopusta./ Za časa dopusta tov. Res-Trebše je prevzel pouk v I. in II. r.

72 Štefanija Bieker-Rolih, roj. v Gorici. Ročni zapisnik 1922 navaja za službeni kraj Boršt, leto zatem pa Sv.Barbaro v koprskem okraju.

73 Železnica Trst-Poreč je med leti 1902 in 1935, ko so jo razdrli, tekla po 122,9 km dolgi trasi čez Škofije, mimo Kopra, Izole, Strunjana, Portoroža in Buj. Jože Jenko, Istrske železnice, Kronika 13 (1965), s. 76.

74 Silvester Cerut, roj. 1889 (Rižana), u. 1945 (Dachau), poučeval v Truškah 1908-1916, med vojno na bojišču na Karpatih ujet, po vojni poučeval v Truškah, Ricmanjih in Podpeči. Zaradi pospeševanja ljudske prosvete v Ricmanjih premeščen v Predloko v Rižanski dolini. Po preselitvi v Jugoslavijo poučeval v Zalogu in bil med ustanovitelji učiteljskega pevskega zbora. PSBL 3. sn., s. 183.

75 Anton Berce, roj. 5.sept. 1882 (Dornbergu), obiskoval pripravnico v Sežani in štiri letnike moškega učiteljskega v Kopru, tam julija 1903 maturiral, nato dobra tri leta služboval kot provizorični učitelj oz. voditelj na šestih šolah, med drugim v Rihemberku, Kravem Potoku in Kubedu, ter maja 1908 opravil izpit usposobljenosti za poučevanje v slovenskih ljudskih šolah, bil 1909 definitivno nameščen na enorazrednici v Črnotičah, kjer je služboval do jeseni 1920. Med vojno je bil na fronti, a že jeseni 1914 se omenja, da se zdravi doma v Podgorjah (UT, 23. 10. 1914). Leta 1912 je bil tajnik Slovenskega učiteljskega društva v Istri, pozneje je služboval kot voditelj dvorazrednice v Truškah (1920-1921), od šol. leta 1921/22 do maja 1925 v Boljuncu, ko je bil zaradi jugoslovanstva odpuščen iz službe. Od oktobra 1925 do septembra 1926 je služboval na Golem pri Igu, nato pa od oktobra 1926 do poletja 1946 na osnovni šoli Vič pri Ljubljani. Umril je v Ljubljani 13. 4. 1959. Podatki tudi po osebnih dokumentih A. Berceta. Te hrani njegov vnuk dipl. inž. gr. Anton Berce, ki se mu za prijazno posredovanje zahvaljujem.

torej vseh šoloobiskujočih otrok in to od 1.II. do 1.V. t.l. in sicer po nalogu okr. šol. nadzorstva v Kopru in to brez vsake nagrade.- / Okr. šol. nadzornik J.Vaselli je dvakrat kratko pregledal oba razreda.- / Mladina višjega razreda je napravila majski izlet v Miljski zaliv.-

Glede zdravstvenega stanja mladine in njenega telesnega ter tudi duševnega razvoja bi bilo nepristransko omeniti, da se še vedno opažajo posledice povzročene po preslabi prehrani v minolih vojnih letih. O kakšnih dobrotnikih šole - nič pomembnega. Zaključek šol. leta je bil 15. julija 1922.-

Boljunec, 16. julija 22.- s

Berce Anton, voditelj

Šolsko leto: 1922-1923.

... Učiteljsko osebje je ostalo isto kakor lansko leto, le za drugi deželni jezik - italijanščino, je bil v novembru imenovan nov učitelj - invalid na desni roki - pokvarjeni vsi prsti - ki pa ni bil večš materinega jezika šolarjev. Pisal se je Del Toni - otroci so ga med seboj šaljivo imenovali Toni Zima, menda, ker je res bil precej občutljiv za burjo, ki tod večkrat sopiha.- Prihajal je redno iz Trsta, kjer je stanoval. Poučeval je v I.r. 2. in 3. š.l. po 2h, II.r.4.5.in6.š.l. po 4h tedensko-

Razpored otrok: ...

Zamud je bilo v I.r. 721 opr. -10 neopr.

Zamud je bilo v II.r. 580 opr. -12 neopr.

Torej skupno oprav. 1301 neoprav. -22

Tov. učiteljica Res-Trebše je imela v letu 6 dni dopusta. Voditelj A. Berce pa 3 dni zaradi polaganja izpita iz italijanščine⁷⁶ kot uč. predmeta in to na zahtevo nadzorstvene oblasti (22.III.)-

Nadzorno šolsko oblast je vršil po svojih zaupnikih Civilni komisar za polit. distrikt Koperški, komisar di Luni, za vso Julijsko Benečijo (Tržaško pokrajino pa je bil v Trstu ustanovljen Šolski skrbnik (Provveditore) z načelnikom dež. šol. urada Neri-jem ter šolskim nadzornikom za okraj Koper: Cossiancich-em.⁷⁷ Šola v tem letu ni bila nadzorovana - pač pa je bilo treba celokupno podatke o uspehu pošiljati Civil. komisarjatu v Koper.-

Majski šolski izlet je bil na Socerbski grad in jamo - Zdravje šolske mladine - povoljno. Posebnih dobrotnikov šoli - ni omeniti.

Precej je bilo novih navodil o praznovanju takozvanih narodnih praznikov⁷⁸ in o pozdravljanju zastave - kar naj se v prih. šol. letu upošteva!! Če bo le-to v prid šole!

Zaključek je bil 30. junija 1923.

Berce voditelj

3. Anton Berce. SŠM

Šolsko leto: 1923-1924.

... Vpeljana so bila nova šol. spričevala tzv. (pagelle) s četrletnim redovanjem s točkami od 10- navzdol do 1. Dobili smo nova "Berila", čitanke od nadzor. Mediča; čitanko: "Na Deželi" od didkt. ravnat. Semuča in nove Računice, kar pa vse ni doseglo vsebine in kakovosti dosedanjih. Posebno "zanimiva" je bila nekaka "Zgodovina", - ki jo je sestavil "cavaliere Bandel,- učitelj- kovač!- kot priročnik za učitelje.⁷⁹ Nove razrednice in katalogi

Italijanščino je poučeval v I. polletju učitelj Prandi iz Piemonta prihajajoč iz Trsta. ta je vpeljal novost, da so morali učenci ob vsakokratnem odhodu od pouka, v veži pozdravljati zastavo na rimski način pa čeprav neradi, pozneje pa nekako šaljivo- V II. polletju poučuje italijanščino učit. Olita Alojzij posebne vrste pedagog (vedno z žilavko - menda bivši častnik.-

76 Prim.: Učiteljski list, Trst, 1924, št. 19.

77 Marko Kocjančič, prim. Učiteljski list, Trst, 1922, št. 12.

78 O šolskih praznikih: Učiteljski list, Trst, 1921, št. 23.

79 O novih šolskih knjigah: Ferdo Kleinmayr, Naša šolska književnost, Luč, III/1928, Trst, s. 90-96 (s seznamom učbenikov), in Učiteljski list, Trst 1920-1926 (prim. Tatjana Hojan, Učiteljski list: Bibliografsko kazalo, Ljubljana 1991, s. 98-101 učbeniki).

Po načrtih nove Gentillijeve šol. reforme⁸⁰ so šole izločili iz okrajev in ustanovili didaktična šol. nadzorstva z didakt. ravnatelji na čelu. Šole Dolinske občine: Dolina, Boljunec, Boršt, Ricmanje, Osp i.dr. so pridelili Miljam in ravnatelj je postal učt. Kocijančič (Cossiani), ki pa naše šole ni prišel letos nadzorovat.

Konec oktobra 1922. je prevzel posle vodstva Dolinske občine Prefekturni komisar Cav. Scialpi in s tem tudi oskrbo šol. Takoj so nabavili nove šolske pečate - žige: Bagnili della Rosandra (Boljunec) in odstranili še preostale slov. napise v šol. poslopju.- Namesto verouka so polagoma vpeljevali predpisani predmet: "Nравstvenost"- Tudi so že napovedali ukinitvev slovenščine kot učnega jezika in sicer počenši že od I.r. 1. šol.letu.

Položaj slov. učiteljstva je vedno bolj težaven, kar so starši in celo otroci dobro razumeli. Oblasti se niso za želje in navsete ter predloge prav nič zanimale.- Vključ vsemu je šol. mladina sporazumno s stariši priredila in ponovila Ribičičevo⁸¹ mlad. igro "Brez srajce". Uspeh je bil ogromen.- Otroci višjega razreda so napravili enodnevni poučni izlet v Postojnsko jamo in na Sovič.- Vseh težav in zaprek med šolskim letom pa ne bomo tu omenjali.- Zaključek šol. leta je bil 30.junija 1924

Boljunec, 30/VI. 1924.

Berce, voditelj

Šolsko leto: 1924-1925.-

Všolani:

I.R					II.R Pričetek: 1.X.24.						
m	ž	m	ž	m	ž	4.š.l.	5.š.l.	6. š.l.			
1.š.l.	2.š.l.	3.š.l.				m	ž	m	ž		
22	16	20	14	18	11	15	8	16	13	11	12
+9	+5	+2	+2	+4	-	+1	-	-	+1	-	+1
Napredovali: Neznano!											
Zaostali: Neznano!											

Glede konecletnega stanja na šoli ob obisku, redovanju, napredovanju in uspehih nima podpisani nikakih

4. Učenci šole v Boljuncu v dobi fašizma. NŠK - Odsek za zgodovino Trst

zanesljivih ali točnih podatkov. Uzrok temu je razviden iz sledečega.

Tov. Res-Trebše je bila prestavljena na šolo v Dolini in na njeno mesto je prišla znana učit. Eleonora Šavli-sedaj Sauli⁸² iz Boršta. Prevzela je pouk v 1.2. in 3. š.l. in začela že v 1. š.l. torej novince poučevati v ital. jeziku.⁸³ Tudi v 2. in 3. š.l. je postopoma uvajala med slovenščino tudi italijanščino. Slovenščina je ostala učni jezik le še v II.r. 4.5. in 6.š.l. vendar so tu razširili pouk italijanščine za 2h tedensko na škodo narodnega jezika.

Pouk italijanščine je prevzel novoimenovani učit. Pace⁸⁴ - iz Doline (namenjen kot bodoči voditelj tuk. šole!) Vselil se je v pisarno in si prilastil v uporabo vso opravilo. On in Olita sta se obnašala kot nekaka gospodarja v šoli in kot nekaka tajna nadziralca slov. učiteljstva v občini, ki je imelo vedno težje stališče v prosvetnem delu. Olita je postal voditelj šole v Dolini.-

Javno so nam namigavali naj izginemo čez mejo češ: "Vrata so odprta!" Bili smo jim trn v peti in ovira "asimilacije".- In odpuščali so nas po vrsti - zaporedoma.

Odhajajoči tov. E.Medvešček,⁸⁵ začasni predsednik in tajnik Učit. društva za okraj Koper⁸⁶, mi je začasno poveril te posle⁸⁷, kar je pa bilo brezpomembno, ker je

80 Osnovnošolski italijanski zakon iz leta 1923, ki je pomenil za narodne manjšine v Italiji začetek raznarodovanja. S šolskim letom 1923/24 je predpisal pouk samo v italijanskem jeziku, začeni s prvimi razredi. Enciklopedija Slovenije 3, s. 189; Gvido Stres, Gentilejeva šolska reforma, v: Razstava ... Slovenski šolski muzej, Ljubljana 1973, s. 27-30.

81 Josip Ribičič 1886-1969, učitelj, mladinski pisatelj. PSBL, s. 98-101.

82 Eleonora Šavli, roj. 1878 v Gorici, maturirala 1902, službovala okrog leta 1913 v Lazaretu pri Kopru.

83 Italijanski učni jezik, glej Učiteljski list, Trst, 1924, št. 19.

84 Jozafat Pace, Učiteljski list (1925), št. 13.

85 Bogomil Medvešček, roj. 1889 (Opatje selo), 1907 maturiral, služboval v Truškah. Prim. Učiteljski list, Trst, 1924, št. 2 (Proces tov. Medveščka). Leta 1928 je omenjen kot šolski upravitelj v Rovtahn nad Logatcem.

86 Slovensko učiteljsko društvo za koprski okraj (= Slovensko učiteljsko društvo za Istro). Za obdobje do 1914/18 prim. Kramar, o. cit., s. 320-328 in Primorska srečanja (15) 1990, št. 111, s. 569-574, za poznejši čas prim. članke v Učiteljskem listu (Bibliografsko kazalo, s. 63-64). - Zborovanja učiteljskega društva so bila v Boljuncu maja 1893 (Popotnik 1893, s. 187-188), maja 1895 (Kramar, o. cit., s. 324), junija 1902 in maja 1905 (Učiteljski tovariš 1902, s. 150 in 1905, s. 153).

87 Anton Berce je naveden kot predsednik društva v zapisnikih treh odborovih sej Slovenskega učiteljskega društva za Istro, ki jih je tudi sam pisal (15. 3. v Ricmanjih "pod milim nebom", 12. 4. in 24. 5. 1925 v Hrpeljah). V Ricmanjih so štirje navzoči razpravljali tudi o "zadnjih preganjanih članstva", aprila v Hrpeljah o društvu in možnosti občnega zbora, maja pa se omenja prošnja A. Berceta, da se mu črta zaostala članarina "zaradi njegovih gmotnih razmer in suspendiranja", ter njegovo poročilo o "nečudenem nasilju in napadu ter pretepu od strani it. specializistov Pace & Olia ter o svojem suspendiranju od plače in službe". Zadnji zapisnik odborove seje, 13. 12. 1925 v Trstu, je pisala tajnica društva Dora Kandler, ki omenja odhod "predsednika tov. A. Berce-ta v inozemstvo". SŠM, arhiv, f. 179, Zapisnik Slovenskega učiteljskega društva za Istro 1923-1925.

društvo obstajalo le še na papirju in mu je bilo vsako delovanje popolnoma onemogočeno, češ: "Vstopitev sindikat fašija." / Kje so ostali društveni spisi, pečati, žigi in drugi inventar - mi tovariš ni javil.-

Ko se je voditelj A. Berce, dne 6.V. t.l. vračal od edinega sestanka za Učit. društvo - ki je bil na Kozini s tov. blagajnikom Kabajem⁸⁸ - so ga na poti napadli. Ob 10h zvečer so Berce-ta pred vasjo obstopili ital. učit. Olita, Pace in neki Romano. Najprej so ga grdo zmerjali nato prav surovo pretepli i žilovkami (bikovkami). Zaradi hudih podpludb na hrbtu, plečeh in pod očesom je moral po zdravniško pomoč (- pri Dr.Pertot - Trst).⁸⁹ Ker je zadeva prišla v časopis je bila izdaja konfiscirana.

Posledica: učit. Berce - čeprav napaden - in učit. Olita suspendirana od službe in plače z uvedbo discipl. preiskave (dekret Reina - 26/V.25.)⁹⁰ Voditelj Berce odda vse posle in Il.r. 4.5.6. š.l. - učit. Sauli - nakar šolo vodita Pace in Sauli.

Od tedaj ni podpisani imel več vpogleda v razrednice zato mu ni mogoče ugotoviti konecletnih uspehov mladine.

Žal da je tudi precejšnja Učit. knjižnica, kakor tudi Mladinska knjižnica postala pozneje - podkurilni papir.

Učitelj - voditelj A. Berce je z novembrom 1925. nastopil novo službeno mesto v Jugoslaviji.⁹¹

Ob preselitvi učit. družine, ki je še do 1.I.1926. stanovala v tuk. šol. stanovanju - nas je spremljala velika množica mladine, starišev in pevski zbor društva Prešeren⁹² - do postaje Boršt. Težko je bilo slovo. Naj pride kmalu čas, da dobi to naše dobro in zavedno ljudstvo zopet prave slovenske učitelje. S to srčno željo končujem to poročilo v to knjigo ki sem je le po slučaju rešil iz rok uničevalcev. To poročilo v š.l. 1924-1925. je dovršeno v Jugoslaviji.

Berce A.Anton, učit.-voditelj

Kroniko sem izročil po smrti mojega očeta, učitelja Berce Antona, nekdanjemu učitelju boljunske šole Ernestu Švari dne 3. oktobra 1959 v Ljubljani.

Ing. Berce Dušan⁹³

Marsikateri šolnik, ki si je sedaj, po skoraj 40. letih, ogledal to "Kroniko", jo je, razumljivo, motril kot pravcato "čudo džungle".

To pričo, verjetno edinko te vrste, težkih časov za slov. šolo v Slov.Primorju, izročam prof. dr. Lavu Čermelju,⁹⁴ da jo položi dokončno tja kamor sedaj spada - v muzej.

Ljubljana, 25. maja 1960

E.Švara

Izročil Dr. Lavo Čermelj 15.6.1960 SŠM

vpis 17.6.1960

RIASSUNTO

Si tratta della cronaca scolastica della scuola popolare di Bagnoli della Rosandra presso Trieste, conservata presso il Museo scolastico sloveno di Lubiana. Riprende in pratica la cronaca degli avvenimenti che vanno dal 1849 al 1877, scritta dal maestro Leopold Krapš. In seguito la cronaca venne curata (fino al 1910/11) dal maestro Anton Urbančič.

Dall'inizio della prima guerra mondiale il compito spettò alla direttrice supplente Augusta Res Trebše, quindi fu la volta dei direttori Ernest Švara (1920-21) e Anton Berce, che completò il libro in Jugoslavia dove riuscì a sottrarlo alla distruzione per puro caso. Le iscrizioni degli ultimi anni, testimonianza dell'italianizzazione della scuola slovena, sono particolarmente interessanti. La cronaca scolastica si trasforma così in fonte archivistica di grande valore ed è un caso unico per le scuole slovene del Litorale. La cronaca risponde all'originale e segue l'ordine cronologico degli avvenimenti. Soltanto i dati sul numero degli alunni che si ripetono di anno in anno in due tabelle. I passi del testo originale omessi sono evidenziati, mentre singoli dati o persone sono presentati nelle note.

88 Ljudevit Kabaj, roj. 1885 (Vojsko), maturiral 1907, pred 1. svetovno vojno in po njej učiteljeval v Slivju pri Materiji, v Učiteljskem listu poročal leta 1925 o napadu na Berceta (št.10) in o njegovem suspenzu (št.13). 1928 je omenjen kot šolski upravitelj v Špitaliču pri Motniku.

89 Dr. Just Pertot, zdravnik in narodnostni delavec, roj. 1876 (Trstu), u. 1952 (Zagreb), je bil v Trstu zdravnik Bralnega in podpornega društva in Delavskega podpornega društva ter 1911. prevzel brezplačno zdravstveno oskrbo za učence Ciril-Methodove šole v Trstu. Po ukinitvi društva (bolniške blagajne) je ostal 1927. leta brez službe, bil aretiran in zaprt. Leta 1931 se je umaknil v Zagreb, kjer je služboval na šolski polikliniki in zavodu za socialno zavarovanje. Bil je pravi ljudski zdravnik, ki je pojmoval svoj poklic kot poslanstvo. PSBL, 11. sn., s. 629-630.

90 Giuseppe Reina, Učiteljski list (1923), št. 26, (1925), št. 6.

91 Na šoli Golo pri Igu v okolici Ljubljane. Prim. op. 75.

92 Kulturno društvo Franceta Prešerna v Boljuncu je bilo osnovano leta 1901. KLSI, s. 254.

93 Dušan Berce, inž., roj. 1908, najstarejši sin A. Berceta.

94 Dr. Lavo Čermelj, roj. 1889 (Trst), profesor, prosvetni in narodnoobrambni delavec, poučeval na srednjih šolah v Trstu, Idriji ter se leta 1929 umaknil v Jugoslavijo, bil sodelavec Manjšinskega inštituta v Ljubljani, poučeval na III. realni gimnaziji v Ljubljani, spisal vrsto učbenikov iz naravoslovnih ved ter publikacij in člankov o narodnomanjšinskih vprašanjih (npr. Slovenci in Hrvatje pod Italijo med obema vojnama, Ljubljana 1965). PSBL, 3. sn., s. 225-229.